

„SOS: inteligența românilor are probleme!”: câteva precizări*

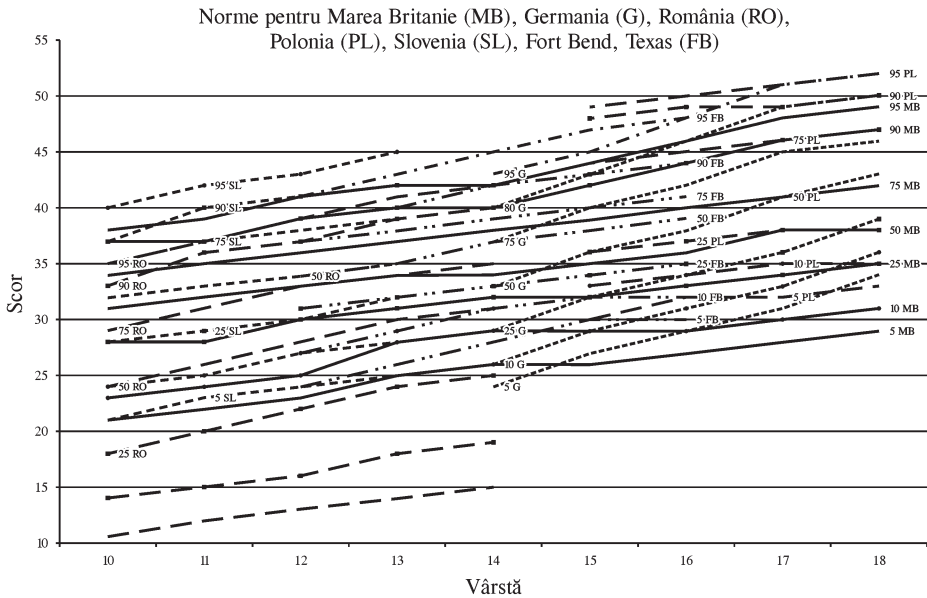
Am fost surprins de ecoul textului „SOS : inteligența românilor are probleme ! ”.

Nu am dorit nicidecum să evidențiez doar faptul că suntem pe ultimele locuri în ceea ce privește nivelul de inteligență generală, ci soluțiile la această situație. Faptul că suntem pe ultimele locuri este ceva de așteptat (măcar posthoc ; sic !) dacă analizezi lucrurile rațional (chiar dacă generează un sentiment neplăcut). Astfel, știm din literatura de specialitate că inteligența generală se corelează cu performanța educațională. Știm de asemenea din analize europene că, în ceea ce privește educația, România se află la mai mulți indicatori-cheie pe ultimele locuri în Europa (de exemplu, testele educaționale „PISA”, cercetarea, formarea continuă etc.). Așadar, faptul că suntem pe ultimele locuri și la inteligență generează nu atât surpriză, cât neplăcere. În plus, cred sincer că acest lucru nu trebuie ascuns (ascunzând lucruri, nu rezolvăm situația și nu ne facem un bine!), ci trebuie discutat nondefensiv, rațional și ponderat, căutând soluții, nu vinovați.

Având în vedere întrebările și reacțiile cititorilor la acest text, fac câteva completări :

- (1) Prezint mai jos un grafic comparativ, ca să avem și câteva date care s-au discutat la simpozionul din Austria ; am primit aceste date de la coordonatorul studiului în România, conf. univ. dr. Anca Dobrea (din prezentarea alături de Dușica Boben și John Raven, 2010). Nu prezint toate rezultatele – ele fiind analizate detaliat la simpozionul amintit și urmând probabil a fi publicate în reviste de specialitate –, ci doar o parte din ele, pentru a ilustra analiza pe care am făcut-o. Am oferit și un exemplu de interpretare deoarece forma de reprezentare a datelor pe care o folosim în psihologie, cu referire la inteligență (de exemplu, *percentile*), este diferită de cea utilizată în discursul de interfață (de exemplu, coeficient de inteligență, medie).

* <http://danieldavidubb.wordpress.com/2010/09/28/precizari-privind-articolul-sos-inteligenta-romanilor-are-probleme/>, 28 septembrie 2010.

Exemplu de interpretare : la vârsta de zece ani, cei mai slabi 5% dintre români rezolvă aproximativ 12 itemi la testul de inteligență generală (Raven), în timp ce cei mai slabi 5% dintre britanici rezolvă aproximativ 22 de itemi (eșantionul românesc a fost compus din 2.800 de subiecți, cu vârste cuprinse între 6 și 80 de ani).

- (2) Afirm clar că nu este nimic în neregulă cu potențialul intelectual al acestui popor ; în neregulă este faptul că factorul social (mai ales educația) nu este bine organizat, astfel încât să permită valorizarea maximală a acestui potențial ! În capitolul „SOS : inteligența românilor are probleme ! ” am dat câteva soluții referitoare la ce trebuie să facem în educație.
- (3) Atunci când discutăm despre oameni și performanțele lor, trebuie să ținem cont de două lucruri importante. Primul, că nivelul de inteligență al „pământeanului” prototip este în jurul unui coeficient de inteligență (IQ) de aproximativ 90-100. Al doilea, studiile experimentale arată că în disputa dintre Descartes – când primim informații noi, parcurgem la nivel mental următorii pași : (1) înțelegem informația, apoi (2) decidem dacă este adevărată sau falsă – și Spinoza – când primim informații noi, parcurgem mental următorii pași : (1) înțelegem informația și o considerăm automat adevărată, apoi (2) decidem dacă chiar este adevărată sau dacă este falsă – a avut dreptate cel de-al doilea. Așadar, orice informații primim, ele sunt codate în primă instanță în mintea noastră ca fiind adevărate ; abia apoi le analizăm critic și decidem dacă chiar sunt adevărate sau sunt false. Evident, dacă primești multă informație, dacă ești stresat, dacă

ești mai puțin inteligent, dacă ești prins în sarcini multiple etc., nu mai apuci să parcurgi pasul doi și consideri adevărată orice prostie care ți se servește ! Ca să faci știință și/sau să înțelegi știința este nevoie (1) de un IQ de aproximativ 120 (studenții doctoranzi de la universitățile din Ivy League din SUA au un IQ mediu de 130 !) și (2) de gândire critică. Așadar, să nu ne mire că mulți oameni au o înclinație spre pseudoștiințe și nonștiințe, care le servesc pseudoadevăruri simplu de înțeles. Cei mai mulți pământeni au dificultăți în a înțelege știința și/sau a tolera necunoscutul (lucru greu când ai o nevoie psihologică înnăscută de predictabilitate !). Știința trebuie să fie mai activă în spațiul public, printr-un discurs care să nu vizeze doar indivizii care au un IQ de peste 120, adică mai puțin de 10% din populație ; ea trebuie să ajungă la fiecare individ care are nevoie de ea și aici este provocarea și umanismul unui om de știință !

În țările occidentale există pârgii (de exemplu, meritocrația pragmatică) prin care se selectează valorile, astfel încât societatea să fie condusă de oameni cu caracter, bine pregătiți și cât mai inteligenți. Se asigură astfel progresul și civilizația unui popor, în beneficiul tuturor. La noi, aceste pârgii lipsesc și de aceea ajung, uneori, în poziții-cheie oameni care nu sunt competenți (nu pot face față cerințelor situației). Soluția la nivel de societate este să creștem rolul meritocrației, așa cum am definit-o mai sus.

Chemarea la datorie!*

M-am întors recent de la Conferința „Diaspora în cercetarea științifică și învățământul superior din România”¹, unde am condus workshopul „Psihologie și tehnologie”², împreună cu dr. Adrian Stoica (NASA), și de la Conferința Asociației Psihologilor din România (Iași), unde am prezentat o temă legată de „Roboterapie și psihoterapie prin realitate virtuală”. Iată câteva concluzii și idei cu care am rămas :

Pentru psihologi :

- (1) *Relația cu tehnologia este una cheie*, influența fiind bidirecțională – aplicații ale psihologiei (de exemplu, memorie, decizie etc.) în robotică și aplicații ale roboticii în psihoterapie (de exemplu, roboterapie).
- (2) *Avem încă, în psihologie, prea multe programe și paradigme de cercetare regresive* (în termenii lui Lakatos și Kuhn), astfel încât, prin raportare la dezvoltările din genomică și tehnologie, unii psihologi sunt anacronici, depășiți de vremuri.
- (3) *Trebuie continuată în țară „evanghelizarea”* (sic!), acolo unde psihologia modernă și științifică este în fașă, și *trecut la „catehizare”* (sic!), acolo unde ea a pătruns deja.

Pentru „diasporiști” (până mai ieri, și eu eram unul dintre ei) :

- (1) *Cei mai mulți sunt oameni foarte bine pregătiți și de caracter* ; ei sunt o resursă extraordinară pentru România. Există și unii care cred că vin în *no man’s land* și vorbesc cu un aer de superioritate nejustificată, fără să se documenteze, dar sunt foarte puțini, iar acest stil trădează nesiguranță sau frustrări iraționale. Chiar și ei cedează însă atunci când află că și în țară se fac lucruri „tari” și când pricep că simplul fapt că ai studiat afară nu te face, în sine, mai bun decât unul care a studiat în țară ; trebuie să confirmi acest lucru prin competiție și output științific.
- (2) *Nu cred că trebuie să mizăm doar pe întoarcerea „diasporiștilor” în țară* ; unii au deja o viață în altă parte, astfel încât această strategie este una nerealistă

* <http://danieldavidubb.wordpress.com/2010/09/28/chemarea-la-datorie/>, 28 septembrie 2010.

1. București, 25-28 septembrie 2012, <http://www.diaspora-stiintifica.ro/>.

2. http://www.diaspora-stiintifica.ro/workshop.php?id_domeniu=13.

pentru ei. O alternativă complementară aceleia de a-i atrage în țară (care trebuie menținută) este aceea de a colabora cu ei acolo unde sunt, cu beneficii reciproce.

(3) *Cei care doresc să se întoarcă acum în țară trebuie să înțeleagă că nu se întorc la „masa pusă”*. Ei vin aici în plin „război” paradigmatic și de mentalități, la care trebuie să participe activ! Ideile și stigmatele descrise într-o scrisoare mai veche¹, adresată de mine diasporei științifice românești, sunt încă de luat în calcul. Dacă va câștiga perspectiva occidentală, urmează o altă perioadă grea, de reconstrucție. Așadar, nu este loc pentru cei comozi sau pentru cei care așteaptă să li se dea totul de-a gata. Este loc și este nevoie de cei buni, care au toleranță la frustrare și care sunt gata să dea bătălii și să ia parte la reconstrucții, adesea nu din poziția de „general”, ci din cea de „soldat” (având însă în raniță bastonul de general, ca să parafrazez o vorbă celebră). Într-o țară în care patru universități de stat (UBB, UB, UAIC, UPB), dintre cele peste 90 de universități și zeci de institute de cercetare, generează peste 33% din producția științifică a țării (de tip Web of Science) și aproximativ 60% din producția tuturor universităților de stat și/sau private, nu putem vorbi de normalitate, ci putem spune că este de lucru! Există însă satisfacția că poți contribui direct la crearea unui nou sistem de educație și cercetare, care va ajuta această țară și poporul din care faci parte. În acest context, mottoul conferinței, „Chemarea la națională”, ar trebui schimbat cu „Chemarea la datorie”!

Așadar, îi așteptăm în țară sau să colaborăm cu cei care încă cred că România merită mai mult!

1. Vezi capitolul „Cele 10 stigmate ale valorii în mediul academic românesc. Scrisoare către diaspora științifică românească”.

Cele 10 stigmatate ale valorii în mediul academic românesc. Scrisoare către diaspora științifică românească*

Există acum în țară o mișcare care își propune în mod sincer să stimuleze întoarcerea în România a diasporei științifice românești. Astfel, avem :

- (a) granturi de reintegrare în țară a diasporei științifice oferite de Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (vezi [http : //www.cnscis.ro](http://www.cnscis.ro)) ;
- (b) întâlniri serioase la nivel guvernamental cu diaspora științifică (vezi [http : //www.diaspora-stiintifica.ro](http://www.diaspora-stiintifica.ro)) ;
- (c) proiecte majore pentru institute avansate care să-i primească pe cei care doresc să se întoarcă (de exemplu, proiectul merituos al Academiei Române, www.acad.ro) etc. Contextul general este excelent și, cred eu, de bună-credință.

Cred însă în același timp că este important ca voi, „diasporiștii”, să înțelegeți și mecanismele reale, adesea ascunse, ale unei bune părți din mediul academic și de cercetare din România, care domină încă unele sectoare ale sistemului și care îți pot fragmenta viața zi de zi, distrugându-ți entuziasmul și potențialul. Le prezint în continuare, așa cum le-am trăit eu și alți colegi care s-au întors din străinătate, astfel încât decizia voastră de a vă întoarce în țară să fie în cunoștință de cauză. Poate vor părea dure, dar vă asigur că, fără a fi generale, sunt adevărate în mult prea multe zone din România și, prin urmare, trebuie spuse direct, căci adevărul ne face liberi !

În anii 1998-2002 am fost eu însumi „diasporist”, stând mai mult în SUA decât în România și am încă afiliere americană. M-am întors definitiv în țară, din diverse motive personale pe care nu le discut aici, dorind să reproduc în România mecanismele instituționale performante din universitățile americane unde am studiat și am lucrat. Așadar, scrisoarea este un avertisment pentru o comunitate la care țin !

* [http : //clujeanul.gandul.info/editoriale/cele-10-stigmatate-ale-valorii-in-mediul-academic-romanesc-scrisoare-catre-diaspora-stiintifica-romaneasca-3571381](http://clujeanul.gandul.info/editoriale/cele-10-stigmatate-ale-valorii-in-mediul-academic-romanesc-scrisoare-catre-diaspora-stiintifica-romaneasca-3571381), [http : //clujeanul.gandul.info/studenti-clujeni/scrisoare-catre-diaspora-stiintifica-romaneasca-3571623](http://clujeanul.gandul.info/studenti-clujeni/scrisoare-catre-diaspora-stiintifica-romaneasca-3571623), 28 noiembrie 2008.

În al doilea rând, scrisoarea este totuși o invitație la reintegrarea voastră în țară, pentru că numai o masă critică poate schimba situația. Chiar dacă este greu, mai există încă insule de normalitate și excelență în educația și cercetarea românească și avem nevoie de suportul vostru pentru a le dezvolta, fie prin întoarcerea voastră în țară, fie prin dezvoltarea de parteneriate cu noi, de acolo unde sunteți acum. Ca președinte al Consiliului Cercetării Științifice al Universității „Babeș-Bolyai” (UBB) vă invit, dacă vă hotărâți să reveniți, să considerați UBB unul dintre locurile posibile de reintegrare. Fără a fi perfect sau de neîmbunătățit, există deja la UBB un context în care putem genera împreună mecanisme instituționale moderne care să fie apoi modelate și în alte centre.

Revenind la ideea scrisorii, vă prezint în continuare cum mediocritatea din spațiul de educație și cercetare românesc încearcă să transforme pervers valoarea în stigmat.

Cele 10 stigmatе ale valorii în mediul academic românesc

1. Dacă vei crede că faptul de a putea prezenta în cadrul unui curs și rezultate de cercetare proprii, publicate în reviste de prestigiu, este un semn de valoare care te poate duce la *tenure*, te înșeli. În România asta se cheamă *narcisism*.
2. Dacă vei dori să-ți pui pe un perete din birou diploma de doctor și cea de pregătire profesională, așa cum le ai acum în biroul din SUA (sau din altă țară avansată în cercetare și educație), mai gândește-te! În România asta se cheamă *ego-dilatată*.
3. Dacă îți vei afișa publicațiile majore apărute în reviste internaționale (și pe cele ale grupului tău), așa cum faci acum în locurile special amenajate pe holurile universităților americane, s-ar putea să te coste. Aici asta înseamnă *ego-expandat*.
4. Dacă nu mai ești dispus să tolerezi dictatura, impostura, obrăznicia, mitocănia și neregulile și te vei ridica împotriva lor, discutând deschis despre ele și cerând onest și în cadru legal o schimbare, s-ar putea să-ți pară rău. Aici asta se numește *moral insanity (nebuție morală)* (cu frustrarea și agresivitatea asociate).
5. Dacă vei dori sincer să propui o dezvoltare instituțională în acord cu setul de bune practici și standarde internaționale (de exemplu, reguli și regulamente clare și explicite) și/sau dacă vei dori să-ți dezvolți independent propriul program pe baze serioase și cu resurse proprii, s-ar putea să ai de suferit. Aici asta se numește *delir instituțional*.
6. Dacă vei refuza să înjuri sistematic universitatea/institutul în care lucrez (așa cum ai învățat la universitățile și institutele unde ești acum), nu e bine. Aici asta se cheamă că ești *vândut conducerii*.